

DE SOCI- CONGRESSEERDE!

De Soci-I-congressen winnen aan stijl! Dat moest men wel opmerken bij de opening van het 4e Soci-I-congres onder de titel „Contrasterende samenlevingsvormen” op Vrijdag 25 Maart jl. in het Groot-auditorium van de Rijksuniversiteit te Groningen. Want zowel de Soci-I-praeses Speckman als de congresvoorzitter Drs. L. Nauta wisten de juiste toets van plechtigheid en ernst te geven aan de woorden, die zij ter opening van het congres en ter introductie van de inleider van die middag Prof. G. Wurzbacher (Hannover) spraken. Ook de aanwezigheid van een groot aantal autoriteiten en vertegenwoordigers van studenten-organisaties gaf kleur aan deze stijlvolle bijeenkomst.

STAD EN LAND: CONTRASTEREND OF COMPLEMENTAIR ?

Prof. Wurzbacher sprak onder de titel: „Das Dorf im Spannungsfeld industrieller Entwicklung” over in de afgelopen jaren onder zijn leiding door het Unesco-instituut te Keulen uitgevoerde onderzoekingen over de ontwikkeling van het Duitse platteland. Hij zocht in het bijzonder naar de betekenis, die de antithetische ideaaltypen van Tönnies „Gemeinschaft” en „Gesellschaft” kregen in het licht van deze onderzoekingen, die in 45 dorpen van een landelijke gemeente in West-Duitsland plaatsvonden, en waarvan de resultaten inmiddels werden gepubliceerd onder de gelijknamige titel.

Een vergelijking van deze resultaten met gelijksoortige Duitse en buitenlandse studies toont aan dat zich overal in de geïndustrialiseerde landen dezelfde processen voltrekken, hoewel er graduele verschillen zijn in de intensiteit. Sinds

het begin van de industrialisering heeft men stedelijke en landelijke samenlevingsvormen als contrasterend gezien en aangeduid met de begrippen „Gemeinschaft” en „Gesellschaft” van Tönnies. Deze begrippen zijn door hun schepper ook feitelijk gevormd onder de indruk van de overgang van een voor-industriële, agrarische, standensamenleving naar een geïndustrialiseerde burgerlijke klassenmaatschappij. Een kritische toepassing van het begrip „Gemeinschaft” op de voor-industriële verhoudingen in de onderzochte dorpen brengt aan het licht, dat het begrip slechts partieel bruikbaar is. Wat het relatief grote economische en culturele isolement en de daarmee samenhangende zelf-genoezaamheid betreft, vindt het „Gemeinschafts”-begrip in veel opzichten bevestiging. Bevestiging vindt niet het waarde-oordeel, dat een dergelijke structuur ook het bestaan van „Eintracht und Frieden” betekent, en wijze zelfbeperking van de patriarchale heersers insluit.

In de afgelopen decennia is het isolement en de zelfgenoezaamheid van de dorpen in toenemende mate verbroken geworden. Het differentiëeringsproces — en als gevolg daarvan de individualisering — doet zich evenals in de stad voelen. De desintegratie van de oude structuurvormen van de familie, van de nabuurschap, zowel als van het totale dorpsverband is onvermijdelijk, en laat zich in alle onderzochte sociale verhoudingen aanwijzen. Er is geen voor allen geldende norm meer. Aan de plattelanders evenzo als aan de stadsbewoner houdt de samenleving een veelvoud van gedragsvoorbeelden voor, waaruit hij veel meer dan vroeger op grond van persoonlijke beslissing moet kiezen. Er bestaat daardoor op het platteland noch de „Gemeinschaft” in de totale zin van Tönnies, noch in de partiële zin, waarvan door de onderzoekers het bestaan is

vastgesteld. Toch is het dorp niet „Gesellschaft” geworden, zoals die structuur door Tönnies beschreven is, daar de processen van differentiatie, mobilisering, individualisering en rationalisering niet alleen desintegrerend werken maar ook integrerende factoren in zich dragen. Voorbeelden daarvan zijn: de winst aan kritische beoordelingsmogelijkheden door ervaringen buiten de dorpsamenleving; het wekken van persoonlijke initiatieven; vorming van organisaties, die op het individu zijn ingesteld en werken als selectie-instrumenten, aantrekkingskernen en oefenvelden voor een nieuwe dorpsélite; bewuste versterking van woonplaats en gezin. Tegelijkertijd werken er nog oude integratie-factoren door, nl. de kleine omvang van de samenleving en de gebondenheid aan het land.

De conclusie moet zijn, dat stedelijke en landelijke levenswijze uiteindelijk niet als elkaar uitsluitende tegenstellingen tot elkaar in contrast staan, doch elkaar aanvullen en in evenwicht houden binnen het raam van een allesomvattende samenleving.

Het congres is zeer mobiel geweest! Het begaf zich na de opening vanuit Groningen naar het vacantie-centrum „De Berenkuil” bij Grollo in Drenthe, bewoog zich van daaruit op de tweede congresdag naar Emmen. Hier deelden de congresgangers zich in twee groepen: al naar de persoonlijke interesse nam men deel aan een excursie naar het bedrijf van de Enkalon afgesloten met een lezing van de directeur, Dr. Ir. Prakke, of aan een excursie gewijd aan het uitbreidingsplan van de gemeente Emmen. 's Middags werden de Emmer gastheren verlaten om een bezoek te brengen aan het oliewinningsgebied van Schoonebeek. Al deze mobiliteit schijnt de frequentie en de intensiteit van de interactie tussen de congresgangers zeer

te hebben bevorderd. Schreven wij eerder over de stijlwinst, die de Soci-I op dit congres geboekt heeft, hier kunnen wij hetzelfde zeggen over de „gezelligheid”.

Het is zeker een goede gedachte geweest van de congres-commissie om eens buiten de platgetreden paden van het organiseren van congressen te treden en het gekozen thema als het ware „in het veld” te gaan toetsen aan de theorie. Niet alleen kwam dit de inhoud van het congres ten goede, maar bovendien werden er door de voorbereidingscommissie mede hierdoor evenveel contrasten in het congres zelf gebracht als in het bestudeerde thema reeds lagen besloten. Er was overigens nog een ensemble, dat Surinaamse muziek ten gehore bracht, en een causerie over Groninger humor door de dichter Jan Boer. Men ziet het, aan contrasten beslist geen gebrek.

CONTRASTERENDE LEVENSVORMEN BUITEN EUROPA

Het hoogtepunt van de laatste congresdag werd gevormd door een inleiding van Prof. van Lier met een daarop aansluitende discussie. Als onderwerp was gekozen, hoe kan het ook anders: „Contrasterende levensvormen”, maar in dit geval met de begripsbepaling „bij sociale verandering buiten Europa”.

Door deze bepaling werden enerzijds de gedachten geconcentreerd op het begrip „social change”, zoals 't bij Ogburn te vinden is, terwijl anderzijds het probleem van de al of niet één en ondeelbare sociale theorie werd toegelicht, en wel in het bijzonder aan de hand van buiten Europese verhoudingen.

Zoals de tropeneconomie naast de algemene economie haar plaats heeft, zo is ook de sociale theorie gebonden aan de sfeer waarin zij geldt in haar huidige vorm, aldus Prof. van Lier. Praktisch iedere maatschappij is het product van tal-

loze veranderingen, doch in sommige maatschappijen is daarbij van veel meer stabiliteit sprake dan in andere, waardoor dan ook een hier opgestelde sociale theorie elders een fundamenteel verschillend toepassingsgebied aantreft. Hierbij komt, dat de ene maatschappijvorm meer gebaseerd is op verandering dan de andere, dat stabiliteit met name in niet-Westerse samenlevingen meer als ideaal wordt beschouwd dan b.v. in Europa, met haar op verandering en voortdurende vooruitgang gebaseerd credo.

Uitvoerig, maar met de hem eigen overzichtelijkheid, stipte Prof. van Lier de factoren aan, die er door de confrontatie met het Westen in veel samenlevingen toe hebben geleid, dat daar de stabiliteit werd doorbroken. Een niet-autochtone beheerstechniek, de Westerse beheersing van natuur en wetenschap, de andere verhouding tot het bovennatuurlijke, het Christendom, deze factoren leidden alle tot veranderd handelen. Nadat hij de verschillende fasen had toegelicht, die men kan onderkennen bij de ontmoeting van het Westen met andere samenlevingen, zoals de fase van het imiteren, van de messianistische tendenzen (Mau-Mau), van de demografische decimering voorafgaande aan de demografische vooruitgang, ging Prof. van Lier dieper in op de contrasten in de samenleving en wel in het bijzonder in de Surinaamse samenleving. De Westerse maatschappij wordt wel in het bijzonder gekenmerkt door een veelheid van contrasten na de Middeleeuwen. Niet voor niets spreekt men wel vaak van een neurose-cultuur. Bij het binnentreden van het Westen in andere samenlevingen wordt plotseling deze complexe cultuur in een stabiele maatschappij gebracht. Het is logisch, dat er dan allerlei spanningen ontstaan en veelal ook oppositie; in het bijzonder in Suriname is het verloop van deze confrontatie

met het Westen buitengewoon goed te volgen.

Professor van Lier acht Suriname een uitstekend voorbeeld van een segmentarische samenleving met buitengewone verschillen in het „basic personality type”. Vooral het conflict tussen de Victoriaanse en de negermoraal met alle innerlijke spanningen van dien komt in Suriname duidelijk naar voren.

Op de inleiding van Prof. van Lier volgde een discussie, die door tijdsgebrek door de voorzitter moest worden afgebroken. Uit de vergadering werd b.v. naar voren gebracht, dat er wel degelijk in Suriname het begin te ontdekken zou zijn van een eigen „basic personality type”, wat echter door prof. van Lier meer werd beschouwd als een uiting van groeiend nationaal bewustzijn.

Dit vierde jaarlijkse congres van de Soci-I was in menig opzicht een groot succes. Het feit dat ondanks de noordelijke ligging van het verzamelpunt (Grollo) toch zeer vele studenten aanwezig waren, zelfs vrij veel uit het ver verwijderde Tilburg, is zeer verheugend. Daar staat tegenover, dat geen enkele hoogleraar het congres bijwoonde, een verschijnsel dat ook het vorige jaar werd opgemerkt. Wij spreken graag de hoop uit, dat dit in de toekomst anders zal worden.

E. V. W. Vercrujse
A. H. Ponfoort

Venster op het buitenland

ENGELAND

The study of race relations in Great Britain offers an outstanding example of the way in which current social problems force themselves upon academic notice and become converted from topics of mere journalistic endeavour into serious social research. Before the war the number of persons of Negro origine